

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. VII. Vtrùm præmissæ demonstrationis debeant esse vniuersales,
necessariæ, constantes prædicato de omni & secundùm quod ipsum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

babiles, & per se notas, in quibus sistatur in ordine assensuum probabilium. His positis,

PRIMA CONCLUSIO. Non omnis demonstratio debet constare formaliter præmissis primis immediatis & per se notis. Probatur: nam hæc demonstratio, *omne risibile est animal, omnis homo est risibilis, ergo omnis homo est animal*, est demonstratio rigorosa, præmissæ tamen non sunt per se notæ & immediatæ, quia hominem esse risibilem demonstratur a priori per admiratum, & a posteriori per actum ipsum ridendi; ergo illa propositio non est immediata & per se nota. Ratione probatur assertio, quia potest conclusio alicuius syllogismi esse alterius præmissæ, imò & duæ conclusiones possunt esse præmissæ alicuius alterius syllogismi, ergo non omnis præmissæ debet esse immediata & per se nota, id est, indemonstrabilis per aliam.

52 SECUNDA CONCLUSIO. Neque demonstratio potissima propter quid, qualis est ea in qua prima passio demonstratur de subiecto per eius definitionem essentiali, necessario debet constare præmissis primis immediatis & per se notis in omni genere, sed solum a priori. Probatur, quia licet definitio essentialis a priori non possit demonstrari, eo quod ipsa est prima rei essentia etiam ratione nostrâ, tamen a posteriori recte demonstratur per effectus & per proprietates: ut per sensationem & discursum, per admiratum & risibile, demonstratur definitio essentialis hominis, scilicet esse animal rationale; ergo præmissæ demonstrationis perfectissimæ non debent necessario constare præmissis immediatis in omni genere, sed solum a priori. Et forte hoc solum volunt Auctores, qui absolute dicunt, eam demonstrationem debere constare præmissis immediatis & per se notis.

TERTIA CONCLUSIO. Omnis demonstratio saltim virtute & mediata constare propositionibus primis per se notis & immediatis. Hæc Conclusio sola eget explicatione. Assero ergo, quaecumque præmissas demonstrationis ultimo debere resolui in alias præmissas primas & ultimas, siue post tres siue post quatuor vel plures demonstrationes; quia, cum necessario sistendum sit in aliquâ primâ veritate, quæ non possit per aliam priorem ostendi, ne deus processus in infinitum, necessario quaecumque demonstratio siue mediata siue immediate resoluenda est in prima principia, seu in propositiones primas per se notas & immediatas.

QUARTA CONCLUSIO. Etiam syllogismi probabiles debent constare vel formaliter, vel virtute & immediate, propositionibus probabilibus primis & per se notis. Probatur eadem ratione, quâ præcedens; quia cum neque in syllogismis probabilibus possit in infinitum procedi, deueniendum tandem est ad aliquas primas propositiones se ipsis notas probabiliter, vel saltem, licet non veniatur ad propositiones euidentias, deuenietur tamen in illationem tantum probabilem & per se notam probabiliter, alioquin non esset syllogismus probabilis, sed demonstratiuus.

53 Hic disputant nonnulli, utrum in argumentationibus & demonstrationibus possit dari circulus. Circulus dicitur ille, in quo mutuo duæ propositiones se probant, hæc illam, illa hanc, v. g. *homo est risibilis quia rationalis, homo est rationalis*

quia risibilis, probatur rationalitas ex risibilitate, & hæc ex rationalitate. Hic circulus potest esse duplex: alius *vitiosus*, alius *bonus*. Vitiosus est, quando ipsa conclusione probatur præmissam, præcisè assensuendo conclusioni per præmissas, & non propter aliud medium diuersum. Ut si tantum cognoscerem, hominem esse animal, quia cognosco esse principium sentiendi; esse autem principium sentiendi, probarem præcisè ex eo, quod esset animal, esset circulus vitiosus: quia cum in eo casu tota veritas & certitudo conclusionis consistat in veritate & certitudine præmissarum, nequit conclusio nouam addere certitudinem præmissis; tum quia esset mutua causalitas a priori, quæ repugnat, ut dicemus in Physicis; tum quia conclusio non habet maiorem certitudinem quam præmissæ: ergo illis non potest addere nouam & maiorem certitudinem. Alter circulus est, quando conclusio, quæ ex his præmissis inferitur, probata postea ex aliis principiis, assumitur rursus ad probanda hæc eadem principia. Et hic circulus non est vitiosus, sed bonus; quia cum eadem res possit a priori & posteriori demonstrari, non repugnat, ut principia, quæ ostendunt conclusionem a priori, ipsa a posteriori ostendantur per conclusionem iam aliunde probatam, ut suppono. v. g. probaret quis, hominem esse risibilem, quia est rationalis, postea verò cognitâ risibilitate ex operationibus, per illam ostenderet rationalitatem, ex quâ a priori ostensa fuerat risibilitas. Hic circulus bonus est, quia non fit in illo resolutio ad eadem principia, sed ad diuersa; ad quædam, ut ad rationem a priori, & ad alia, ut ad rationem a posteriori.

SECTIO VII.

Utrum præmissæ demonstrationis debeant esse ænueriales, necessarie, constantes predicato de omni & secundum quod ipsum.

55 NON dubium, multas perfectas demonstrationes fieri sine propositionibus vniuersalibus, quales sunt multæ quæ de Deo fiunt: imò & in creaturis possunt fieri demonstrationes constantes utraque præmissa particulari, ut cum dico, *hoc currrens est rationale, sed Petrus est homo currrens, ergo Petrus est rationale*. In syllogismis autem non ostensiuus, vel non constantibus termino singulari determinato, aliqua propositio saltem debet esse vniuersalis, iuxta dicta in Summulis, ubi explicuimus, quâ ratione ex purè particularibus nihil sequatur. Breuiter autem hanc accipe rationem: quia cum, ut rectè inferatur conclusio, debeat in præmissis poni aliquod medium in quo vniantur extrema conclusionis, inde fit, ut nisi disponatur medium vniuersale complectens omnia, vel saltem aliquod particulare determinatum, non ponatur medium, in quo vniantur extrema, & consequenter non inferatur conclusio; quia termini singulares & vagi, v. g. *aliquis homo*, supponuntur pro diuersis: ideo ex illis nihil potest determinatè inferri. licet enim homo currat, & aliquis homo sit albus; non potest inferri, aliquod album currere, quia terminus ille

ille aliquis non supponitur pro eodem aliquo in maiori & in minori.

56 Licet autem, ut vidimus, aliquæ demonstrationes possint constare vel aliquâ vel utraque propositione particulari; demonstratio tamen potissima propter quid, debet constare utraque præmissâ vniuersali: excipio Deum, & si quæ sunt alia entia immultiplicabilia in specie. Ratio est, quia in demonstratione perfectissimâ à priori, demonstratur passio de subiecto adæquato, de quo dicitur conuertibiliter quarto modo: sed subiectum hoc est subiectum commune, quia proprium quarto modo solum est respectu totius speciei; ergo subiectum, de quo illa passio demonstratur, debet esse subiectum commune, ergo præmissæ debent esse vniuersales. Patet, quia conclusio vniuersalis non potest sequi nisi ex duplici præmissâ vniuersali. Confirmatur: illa prima passio demonstratur ex definitione essentiali specificâ, quæ conuenit toti speciei; ergo & passio, quæ debet demonstrari de toto subiecto, ergo debet esse ex præmissis vniuersalibus.

57 Rogabis, utrum à priori possit fieri aliqua demonstratio immediata de subiecto particulari. Respondent nonnulli negatiue: quia quidquid demonstratur v.g. de Petro, debet prius demonstrari de homine in communi; ergo non poterit esse demonstratio immediata de subiecto particulari. Non placet hæc sententia: quia licet id verum sit in proprietatibus aut passionibus demonstratis, per essentiam specificam, negari tamen nequit, multa immediate posse de illo demonstrari v.g. *omne currens mouetur, Petrus est currens, ergo Petrus mouetur*. Ecce illam propositionem, *Petrus est currens*, cognoscimus immediate, nec potest probari ex aliis principiis vniuersalibus. similiter illa alia, *omne currens mouetur*; est ex terminis per se & immediate nota.

Quod si dicas, in hac demonstratione dari aliquam propositionem vniuersalem; facile reicio: quia hic non inquirimus, an ex purè particularibus possit fieri immediata demonstratio, sed utrum de subiecto particulari possit fieri demonstratio immediata, siue ex præmissâ vniuersali, siue ex particulari, quod longè diuersum est. Quod verò Aristoteles docuit, de singularibus non esse scientiam seu demonstrationem, intelligendus est, non de quacumque demonstratione, aut de quacumque cognitione scientificâ, sed de cognitionibus scientificis constituentibus aliquam scientiam totalem, quia, ut alibi diximus, scientia per se (loquor de humanâ) tantum est de rationibus communibus: neque enim Philosophia curat de proprietatibus indiuiduantibus Petri aut Pauli, sed hominis in communi: de indiuiduis verò sumus solliciti, ut vniuersalem propositionem pro omnibus inferamus: quod tamen non repugnat immediate antè dictis, multas scilicet esse demonstrationes de particularibus.

Ab hac regulâ excipitur Theologia, quæ quia habet pro obiecto Deum vnum singularem, idè eius demonstrationes sunt per se & regulariter de subiecto particulari: quare numero præcedenti excepi Deum, quando negavi de subiecto singulari non fieri demonstrationem potissimam propter quid.

Explicato prædicato vniuersali, restat prædicatum necessarium de omni. Illud est, quod existit necessarium, & à quo propositiones dicuntur æternæ veritatis, v.g. *homo est animal*, &c. Si loquamur de demonstratione perfectissimâ, certum est, eam debere habere præmissas constantes prædicato necessario, quia fiunt per definitionem essentialem, quæ nihil est magis necessarium. de aliis verò demonstrationibus, non est dubium, eas non requirere propositiones omnino necessarias, ut cum dico, *omne currens mouetur, sed Petrus est currens, ergo Petrus mouetur*. Ecce illa Minor est omnino contingens, quia Petrus contingenter currit; potest tamen ex suppositione dici necessaria, quia *omne quod est, dum est, necesse est esse*.

Aduerte tamen, nonnullos fortiter contendere, nullam posse fieri demonstrationem, nisi ex propositionibus necessariis. Sed vel hi faciunt quæstionem de nomine, dum nolunt dare hoc nomen *demonstratio* nisi ei syllogismo, qui propositiones habeat necessarias; & in hoc loquendi modo errant, quia communiter omnes censent, existentiam Dei demonstrari ex creaturis, cum tamen existentia creaturarum non sit necessaria: item, hominem esse discursiuum & sensitiuum, demonstrari ex actuali sensatione & discursu, quæ tamen non existunt necessariò. Quod si hi Auctores quæstionem non faciant de nomine, grauius errant: quia negari nequit, illum syllogismum esse certum & euidentem, non fallacem aut topicum; ergo euidentis syllogismus (vocetur demonstratio vel non) nullatenus requirit propositiones necessarias. Ratio est: quia scientia innixa obiecto ut existenti, tam est infallibilis & certa, etiam si obiectum in se sit contingens, quam quæ agit de obiecto in se necessario; omne enim quod est, dum est, tam necessario est, quam obiecta aliàs summè necessaria. Idè, ut alibi dixi, cognitio diuina de rebus contingentibus tam certa, euidentis & infallibilis est, quam quæ terminatur ad obiecta necessaria etiam ad ipsum Deum.

Rogabis: Quandoquidem necessitas simpliciter potest esse duplex, alia *Metaphysica*, quæ non possit, etiam de potentiâ absolutâ, impediri; alia verò solum *naturalis*, quæ naturaliter tantum nequit impediri: rogabis, inquam, quæ ex his debeat reperiri in demonstratione perfectissimâ propter quid; id enim non videtur hæcenus esse explicatum. Respondeo, præmissas eius demonstrationis debere esse necessarias necessitate Metaphysicâ. Et quidem de primâ, in quâ ponitur definitio essentialis, res est indubitata; quia definitio essentialis omnimodâ necessitate conuenit subiecto. Si autem sermo sit de secundâ propositione, in quâ affirmatur prima passio, videtur res difficilior: quia prima passio saltem de potentiâ absolutâ potest abesse à subiecto, v.g. fumus calor ab igne, frigiditas ab aquâ; ergo illa passio non conuenit subiecto omnimodâ necessitate. Nihilominus etiam de hac secundâ dicendum est, esse necessariam omnimodâ necessitate. Ad rationem dubitandi respondeo, in illâ propositione non prædicari vicinque primam passionem de subiecto, sed ut naturaliter connexam cum illo, ac si diceret, Omnis homo naturaliter est discursiuus. Deus autem licet possit

separare passionem à subiecto, non tamen potest efficere ut id contingat connaturaliter; quare illa propositio adhuc manet necessaria necessitate Metaphysicâ.

Prædicatum *de omni* potest dupliciter accipi, vel pro prædicato Vniuersali, quod conuenit omni indiuiduo, ideoque dicitur *de omni*: in hac acceptione explicatum iam est, quâ ratione demonstrationes constent præmissis habentibus prædicatum *de omni*. Vel pro prædicato non quidem conueniente multis, sed conuenienti toti subiecto de quo affirmatur pro tempore per copulam importato. Verum explicatio hæc est valde impropria: idem est enim dicere, propositionem *de omni*, ac propositionem esse veram; quod certum quidem est requiri ad præmissas demonstrationis, ut dictum est Sect. 3. quis verò vniquam id significauit per prædicatum *de omni*? Hinc concludo, conditionem hanc, quod scilicet præmissæ constent prædicato *de omni*, esse omnino superfluum; quia includitur & in veritate propositionum, & in earum vniuersalitate, de quibus supra disputatum est.

- 63 Tandem prædicatum *secundum quod ipsum*, est illud, quod conuenit subiecto secundum quod tale est, id est, quod conuertitur cum subiecto: ut v. g. risibile respectu hominis est prædicatum secundum quod ipsum, conuenit enim homini, quia homo formaliter, ideoque conuertitur cum illo: at verò esse album, non est prædicatum hominis *secundum quod ipsum*; nam non conuenit homini quia homo, unde non valet, *est album, ergo est homo*; neque è contrario, *est homo, ergo album*. Item sensibile, si comparatur cum animali, est prædicatum *secundum quod ipsum*, quia conuenit animali quatenus animal est, unde bene valet, *est sensibile, ergo est animal*: at verò si comparatur cum homine, non est prædicatum *secundum quod ipsum*, quia non valet, *est sensibile, ergo est homo*; ratio est, quia non conuenit illi ratione propriæ differentię, sed ratione prædicati communis & generici. Item *discurrrens* actu non est prædicatum *secundum quod ipsum*, quia licet valeat, *est discurrrens, ergo est homo*; non tamen è contrario, *est homo, ergo est discurrrens*.

- 64 PRIMA CONCLUSIO. Plures demonstrationes possunt fieri sine prædicato *secundum quod ipsum*, ut v. g. *omne animal est viuens, sed homo est animal, ergo homo est viuens*. Ecce rō viuens non est prædicatum *secundum quod ipsum* respectu animalis, nec animal respectu Petri, nec viuens respectu Petri, & tamen est demonstratio perfecta.

SECUNDA CONCLUSIO. Demonstratio perfectissima debet constare prædicato *secundum quod ipsum*. Probatur clarè: quia in vnâ propositione prædicatum est definitio essentialis, in alterâ prima passio: sed definitio essentialis & prima passio conuertuntur cum subiecto, & è contrario subiectum cum definitione & prima passione; ergo demonstratio perfectissima constat prædicato *secundum quod ipsum*.

SECTIO VIII.

Verum præmissæ constent principiis propriis & per se.

PRINCIPIA propria, prout ad præsentem questionem attinet, sunt illa, quæ ita sunt propria illius scientiæ, ut ab alterâ nequeant demonstrari. Communia verò, quæ cum deferuiant ad inferendas conclusiones huius scientiæ, ipsa tamen demonstrantur ab aliâ scientiâ, scilicet à subalternante.

PRIMA CONCLUSIO. Demonstratio perfectissima debet constare principiis omnino propriis. Hæc est Aristotelis lib. 1. cap. 4. & probatur facile, quia nomine perfectissimæ demonstrationis illam significamus, in quâ ostenditur propria & prima passio subiecti per definitionem essentialem illius subiecti: sed scientiâ, ad quam pertinet cognoscere primam passionem subiecti, tenetur etiam cognoscere eius subiecti definitionem quidditatuam & essentialem; ergo scientiâ, quæ probat primam passionem de subiecto per definitionem essentialem, probat illam ex principiis propriis; ergo demonstratio perfectissima debet constare principiis propriis.

Dices: Principia huius demonstrationis, *omnis homo est animal rationale, omne animal rationale est admiratum, ergo omnis homo est admiratum*, probantur ex Logicâ, docente, omnem bonam definitionem constare genere & differentia, & tamen illa demonstratio pertinet ad Philosophiam; ergo falsum est, principia perfectissimæ demonstrationis debere esse propria. Respondeo, absolute prædicta principia ad solam Philosophiam pertinere, quæ sola potest cognoscere quæ sit essentia & quidditas hominis; Logicam autem non agere per se de illis principiis ut talibus: ipsa enim solum dicitur, definitionem in communi debere constare genere & differentia, quod sit autem genus & differentia hominis, leonis, vel equi, nullo modo cognoscit, sed id pertinet ad scientias particulares, quod sæpè supra obseruaui.

SECUNDA CONCLUSIO. Aliæ demonstrationes perfectissimæ possunt fieri ex principiis communibus, ut patet in hoc, *omnis bona definitio constat genere & differentia, sed hæc, homo est animal rationale, constat genere & differentia, ergo est bona definitio*. Hæc conclusio pertinet ad Philosophum, & tamen vna ex eius præmissis, Maior scilicet, pertinet ad Logicam; ergo, &c. Item, Medicina probat suas conclusiones ex principiis Philosophicis, & in vniuersum scientia subalternata nititur principiis subalternantibus; non ergo omnis Demonstratio constat necessario principiis propriis.

Circa propositiones *per se* Aduerte, prædicatum *per se*, quo præmissæ demonstrationis constare solent, posse esse multiplex, iuxta varias acceptiones modi essendi & prædicandi *per se*. Aristoteles in præsentis cap. 4. tres agnouit modos prædicandi *per se*, & vnum essendi *per se*. Primus modus prædicandi *per se* est, quando prædicatum intrat formalem conceptum subiecti, v. g. animal respectu hominis. Vbi aduerte, ad hunc